कृत् प्रत्ययः

रविनः आचार्यः
स्याक्ट-शिक्षकः
संस्कृत-विभागः
शालतोडा नेताजी सेन्टेनारी महाविद्यालयः
शालतोडा,वांकुडा,पश्चिमवङ्ग

कृदन्तः

धातुभ्यः यथा ' तिङ ' प्रत्ययाः भवन्ति तथा ' कृत ' प्रत्ययाः अपि भवन्ति । कृत्प्रत्ययान्ताः शब्दाः " कृदन्ताः " इति प्रसिद्धाः ।

धातु : + कृत् प्रत्ययः = कृदन्तः ।

पठ् + क्तवतु = पठितवत्(पठितवान्)

शतृ-शानच् - प्रत्ययौ(वर्तमानकालिकौ)

शतृप्रत्ययः

वर्तमानकालार्थे परस्मैपदिनःधातोः 'शतृ'(अत्) प्रत्ययः प्रयुज्यते।

शत्रन्तं पदं विशेषणं भवति। यथा -

पठन् वालकः मां न दृष्टवान्।

पुंलिङ्गे - (पठन्)/ (पठन्तौ)/(पठन्तः)

स्त्रीलिङ्गे - (पठन्ती)/ (पठन्त्यौ)/(पठन्त्यः)

नपुंसकलिङ्गे - (पठत्)/ (पठती)/(पठन्ति)

शानच्

वर्तमानकालार्थे आत्मनेपदिधातो : शानच् (आन / मान)
प्रत्ययः भवति । एतदन्तं विशेषणतया प्रयुज्यते ।

यथा - नगरे शोभमानम् उपवनं भवति ।

कम्पमानात् वृक्षात् फलानि पतन्ति ।

पठन् वालकः मां न दृष्टवान् ।

पुंलिङ्गे - (लभमानः)/ (लभमानौ)/(लभमानाः)
स्त्रीलिङ्गे - (लभमाना)/ (लभमाने)/(लभमानाः)
नपुंसकलिङ्गे -(लभमानम्)/ (लभमाने)/(लभमानानि)

क्त - क्तवतु - प्रत्ययौ(भूतकालिकौ)

* धातोः भूतकालार्थे एतौ स्तः ।
* एतदन्तानि विशेषणानि भवन्ति ।
* एतानि त्रिलिङ्गकानि सन्ति ।

क्त(त)प्रत्ययः

अयं सकर्मकात् धातोः कर्मणि प्रयुज्यते ।अकर्मकात् धातोः कर्तरि , भावे च भवति । गत्यर्थकात् धातोः कर्तरि कर्मणि च भवति ।यथा बालकेन पाठ : पठितः

तेन चित्रं दृष्टम् ।

चोर : धावितः ।

चोरेण धावितम् ।

क्तवतु (तवत्)प्रत्ययः

अयं सर्वेभ्यः धातुभ्यः कर्तरि (कर्त्रर्थे) प्रयुज्यते ।बालक :
पाठ पठितवान् । सेवकः ग्राम गतवान् ।

माता क्षीरम् आनीतवती ।

चोरः धावितवान् ।

पुंलिङ्गे - (पठितः/ पठितवान्)

त्रीलिङ्गे - (पठिता /पठितवती)

नपुंसकलिङ्गे -(पठितम् /पठितवत्)

धन्यवादः